

Head sõbrad.
Lugupeetavad kolleegid,

kolleegid, sõna otseses mõttes. Sõbrad, kellest olen puudust tundnud viimased poolteist aastat. Ma vaatan teie poole ja näen teid kõiki – siit alt tundub teid olevat märksa enam kui toolilt number 131 vaadates.

Te ei kujuta ettegi, kui võimsad te olete. Teie, Euroopa Parlament. Mina kujutan; pidin siit lahkuma, et seda mõista. Aga lubage nüüd, et jätkan oma praeguses rollis, oma riigi presidendina.

Tänavu, mil Eesti alustab viiendat aastat Euroopa Liidu liikmena, pole me enam algajad, me pole “uued liikmed”. Usun tõesti, et on aeg heita kõrvale see mõiste “uus liikmesriik” kui anakronism, mis ei selgita midagi. Täna pole meil uusi ja vanu liikmeid. On ainult liikmed.

Mõiste “uus liikmesriik” ei tähenda tänapäeval isegi mitte vaesemat, sest paljud meist on “vanadele liikmesriikidele” järele võtnud. Täna moodustame ühenduse sees koalitsioone huvide või erakondlike seisukohtade alusel. Need liidud võivad võtta lugematuid vorme, koosneda suurtest või väikestest, tööstusriikidest või kaubandusriikidest jne. Kuid aluseks ei ole liikmelisuse kestvus.

Siin ja täna tahan ma vaadata kümne aasta kaugusele. Aega, mil me kõik oleme vanad või vanemad liikmed. Aega, mil 20. sajandi esimesest õudsest Euroopa kodusõjast on möödunud 100 aastat. Me räägime, et meie liit on vastus teisele Euroopa kodusõjale; et see on viis, kuidas korraldada asju meie maailmajaos nii, et Teise maailmasõja koledused ei saaks korduda.

Aga me ei tohi unustada ka seda, et kolmandik või enamgi tänasest Euroopa Liidust võrsus iseseisvaks poliitiliseks üksuseks Esimese maailmasõja varemetest. Soome, Eesti, Läti, Leedu,

pärast 140-aastast olematust ka Poola, endine Tšehhoslovakkia. Nagu ka tänased Ungari ja Austria, mis kerkisid 20. sajandil, kui varisesid kokku impeeriumid, need rahvusvahelised ülivõimud ning sündisid uued riigid, tuginedes rahvaste enesemääramisõigusele.

Ma räägin sellest, sest mitmed tänased liikmesriigid – minu kodumaa nende seas – alustasid oma teed, vabanedes sunnitud liikmelisuse ikkest suurtes, despootlikes või mittedemokraatlikes rahvusteülestes kooslustes. Teiste sõnadega, impeeriumides.

Eesti, nagu ka paljud teised, suutis välja murda koguni kaks korda. Ometi oleme me kõik täna siin koos, et ehitada meie enda, oma uut rahvusteülest kooslust. Ja identiteeti. Meie Euroopa Liitu.

Mitte sellepärast, et meid vallutati või et meid okupeeriti. Vaid seepärast, et meil on vabadus seda teha. Ja seepärast, et me usume, et nii on õige teha. See on otsekui meie uus enesemääramisõigus.

Ma räägin sellest, sest kümne aasta pärast on Eestil esimest korda õigus ja vastutus eesistumiseks. Ma loodan väga, et kui see aeg tuleb, ei maadle me enam nende küsimustega, millega heitleme täna. Just seetõttu tahan ma täna rääkida asjadest, mis on olulised vähemalt kümneaastases ajaraamis.

Ja lõpuks räägin ma neist asjust põhjusel, et meie valimistsükkel ja väljakutsete tsükkel ei liigu samas rütmis. Me tegeleme hästi probleemidega, mis sobituvad nelja- või viieaastasesse tsükklisse.

Kuid Liidu tänased väljakutsed ja vajadused – energiast keskkonnani, konkurentsivõimest laienemiseni, ühisest välispoliitikast rahvasterändeni –, on kõik strateegilised küsimused, mis nõuavad julgeid ja söakaid tegusid märksa pikemaaja vältel kui kahed või kolmed valimised.

Mu daamid ja härrad.

Isegi siis, kui me tulevikku ennustada ei suuda, on teatud arengud ja ohud üldiselt hoomatavad. Kahe, õigemini kaksikohu puhul ei saa diskussiooni puudumise üle kurta. Neiks on globaalne soojenemine ja kahanevad fossiilsete kütuste varud. Ometi on need kaks probleemi globaalsed, ning lahendused, mis pole küll ilma Euroopa Liiduta võimalikud, saavad tulla samuti globaalselt.

Samas seisavad ka Liidu ees tõsised väljakutsed. Kui me nendega toime ei tule, siis ehk kümne aasta, kindlasti aga veerandsajandi jooksul kaotame osa sellest suhtelisest jõukusest, mida naudime täna. Need väljakutsed ja vajadused on kõik seotud Euroopa Liidu konkurentsivõimega.

Kus on meie konkurendid? Euroopa Liidu sees või maailmas? Vastus on selge: mõlemal pool. Me konkureerime turul Euroopa Liidu sees ja üleilmselt.

Aga kui me vaatame globaliseerumise pikaajalisi trende, peame olema tänulikud Jean Monnet'le ja Jacques Delors'le siseturu eest. See loodi ajal, mil globaliseerumine polnud veel hoomatav nähtus.

Just siseturg aitab üksikutel Euroopa riikidel hoida globaalset konkurentsivõimet. Avatus Euroopas, avanemine turujõudude konkurentsivõimele Euroopa sees on üleilmse konkurentsivõime mootor.

Praegune mõtteviis Euroopa Liidus ei anna põhjust optimismiks. Seda kahel põhjusel. Esiteks Euroopa Liidu Lissaboni protsess, meie endi parimatest kavatsustest kantud innovatsiooni ja konkurentsivõime programmi hiilgusetu täitmine. Teiseks Liidu süvenev protektsionism mitte ainult muu maailma suhtes, vaid ka meie piiride sees.

Lubage, et käsitlen järgnevalt neid kaht teemat. Neil aegadel, mil mu oma kodumaa oli just tõusmas viiekümneaastasest Nõukogude peetusest, mõtlesin ma ahastusega: kui kaua küll võtab aega kogu Eestile tarviliku infrastruktuuri rajamine?

Ometi, valdkondades nagu infotehnoloogia, saime alustada teistega samalt kohalt. Riigi ja erasektori investeeringud infotehnoloogiasse lubasid Eestil jõuda üle Euroopa Liidu keskmise

taseme. Juba 1990. aastate lõpuks olime saavutanud suisa olukorra, kus e-valitsuse ja näiteks panganduse pakutud teenustele oli Euroopas vähestel võrdväärset kõrvale pakkuda.

Minu kodumaa panustamine infotehnoloogia arengusse tasus ära, lubades meil tõsta konkurentsivõimet. Kuid sellest üksi ei piisa. Üldises ja laiemas plaanis jääb Eesti, nii nagu ka ülejäänud Euroopa, teistele jalgu innovatsiooni, teaduse ja arenduse valdkondades.

Innovatsioon pärineb hetkel eelkõige ja üle kõige Ühendriikidest, kus kõrge konkurentsivõime säilitamine sõltub omakorda ajude sissetõmbest. See sõltub helgematest peadest, mis tulevad Euroopast, kuid ka Indiast ja Hiinast. Me peame ometi kord sellega tõsiselt tegelema hakkama.

Me oleme tõrksad immigratsiooni suhtes. Meie lapsed eelistavad üha enam mitte õppida matemaatikat, reaali-, inseneri- ja loodusteadusi. Me oleme ise teinud valiku ja piiranud Euroopa Liidu sees vabale konkurentsile teenuste valdkonna, mis on kõige konkurentsitihedam kogu maailmas.

Konkurentsil – või pigem selle puudumisel Euroopa Liidus – on ka mõju julgeolekule. Arvestades energeetika tähtsust on mõistetav, et mitmed riigid liidus soovivad kaitsta oma ettevõtteid konkurentsi eest ega toeta energiaturu liberaliseerimist.

Seda reaktsiooni võib mõista. Aga... Täna on Euroopa suurimaks energiaallikaks riik, mis on kuulutanud ennast "energia ülivõimuks" ning kuulutab oma välisministeeriumi koduleheküljel, et energia on välispoliitika instrument.

Selleks, et

- vältida Euroopa Liidu liikmete sattumist *divide et impera* poliitika meelevalda

- ning et hoida ära liikmete manipuleerimist paremate gaasitarne tingimuste nimel, on ühtse energiapoliitika loomine vältimatu. Koos energeetikavolinikuga, kellel on sarnased volitused nagu kaubandusvolinikul.

Selleks, et luua ühtset energiapoliitikat nagu meil on ühtne kaubandusrežiim, on ühtse välispoliitika vältimatuks eelduseks energia siseturu liberaliseerimine.

Niisiis – kus me oleme, kui vaatame tulevikku? Korealaste ja jaapanlaste internetiseerituse tase on juba tunduvalt kõrgem kui enamikel eurooplastel. Lairibaühenduse puhul on see neil ka märksa parema hinnaga. Aasia ja Ühendriigid valmistavad ette – või USA ka harib ja värbab – kaugelt enam insenere ja teadlasi.

See pole just paljulubav vaatepilt. Kõik see viib Euroopa ja meie konkurentsivõime astmelise allakäiguni globaalses majanduses. Välja arvatud muidugi juhul, kui me ise midagi ette võtame.

Esimeseks sammuks Eesti jaoks on reformilepe. Ma tahan tänada Portugali eesistumist selle suurepärase töö eest, mida lahenduse nimel tehti. Ilma kvalifitseeritud häälteenamusega vajuksime me halvatusse. Ilma presidendi ja välisministrita me heitleksime allpool oma kaalukategooriat.

Näide sellise alasoorituse kohta tuleb meie naabruspoliitika vallast. Tuntud mõttekoja, Euroopa Välissuhete Nõukogu analüüs ütleb, et:

“Vastupidiselt levinud arvamusele on Venemaa naabruspoliitika kaugemale arenenud, paremini koordineeritud ja tõhusamalt rakendatud kui Euroopa Liidu oma. Venemaa pühendab palju enam poliitilisi, majanduslikke ja isegi sõjalisi ressursse mõjutamaks oma naabrust kui seda teeb Euroopa Liit”.

See ei räägi hästi meie ülistet “pehmest jõust”.

Ometi on just naabruspoliitika seotud pikema-ajalise põhiküsimusega: millised me oleme 10 aasta pärast? Sel küsimusel on kaks tahku: kui suured me oleme ja milline on meid ümbritsev keskkond.

Kui suur on meie Euroopa Liit aastal 2018? Me ei tea, kuid see on meie otsustada. Kindlasti pole me mitte nii suured, kui mõned meist sooviksid. Aga kindlasti oleme suuremad kui täna. Meist idas ja lõunas on riike, kes kindlasti kunagi ei liitu.

Mulle tundub, et üks põhilisi küsimusi seisneb selles: erinevused majanduslikus heaolus ja poliitilistes vabadustes Euroopa Liidu ja naabrite vahel ei tohiks olla nii suured, et meid tabaks suur illegaalsete immigrantide või poliitiliste pagulaste laine.

Tundub siiski, et me pole õppinud isegi iseenda suurepärasest kogemusest ehk möödunud laienemisest. Me kavatseme kasvaval määral suunata raha väljapoole, seadmata tingimuseks reforme. Me toetame oma arengupankade tegevuse kaudu selliste riikide arengut, kes näitavad Euroopa Liidu suhtes üles suisa kaubanduspoliitilist antagonismi.

Me peame ka mõistma, et meie mudel pole ainus. Francis Fukuyama ise nüüd tunnistab, et hegeliaanlik unistus ajaloo vääramatust marsist liberaalse demokraatia poole ei pea vett. Mis kasu on maailmapanga korrupsioonivastastest laenutingimustest arengumaadele, kui suveräänsed jõukusfondid pakuvad paremaid tehinguid ilma kohustusteta?

Me eksisime, kui arvasime, et elame deideologiseeritud maailmas. Vastupidi, autoritaarse kapitalismi tõus kui alternatiiv demokraatlikule turumajandusele on ilmselt uusim ideoloogiline, intellektuaalne ja moraalne heitlus, mille tunnistajaks me oleme.

Jah, meil on vaja oma poliitikaid uuesti mõtestada.

Kuid ka sellest ei piisa. Me vajame enam julgust, me vajame visioone ja mõistmist omaenda ja maailma kohta kahekümne või kahekümne viie aasta pärast. Ajal, mil isegi Saksamaa-sugune majanduslik hiiglane saab India ja Hiina kõrval tunduda kääbusena.

Et olla veerandsajandi pärast valmis, tuleb planeerimist alustada täna. Loodan väga, et eelseisvatel Euroopa Parlamendi valimistel ei võistle erakonnad mitte tänase hoidmise, vaid tulevikuvisionide üle.

Mu daamid ja härrad.

Demokraatia on kodanike jaoks, kodanike tahte alusel ja heakskiidu tingimusel. Just selle jaoks oleme me loonud institutsioonid, mis peaksid uue lepingu jõustudes Euroopat edasi arendama.

Kuid ärgem delegeerigem institutsioonidele omi ülesandeid. Loodaval välisestruktuuril või kvalifitseeritud häälteenamuse ulatuse laiendamisel on vähe edu, kui me ei süvenda põhimõttelist arusaamist Euroopa huvidest.

Ühtsete konsulaaresinduste loomine tõhustab bürokraatiat. Veto kasutamise keerukamaks muutmine, iseenesest teretulnud samm Euroopa jaoks, jääb aga väikeseks sammuks, kui liikmesriigid hakkavad arvama, et nende huvisid pole arvesse võetud.

Me peame pöörduma tagasi nende kõige põhilisemate, Euroopa Liidu aluseks olevate mõistete juurde:

rahvuslikud huvid on kõige paremini kaitstud siis, kui me kõik loovutame neist ivakese, et liit tervikuna võidaks. Ma ei pea silmas raha loovutamist, poliitikate suhtes tõrksate liikmete äraostmist. Ma pean silmas meie kohta maailmas nii üksikult võttes rahvusriigina kui ka ühiselt võttes Euroopa Liiduna.

Kui me räägime tugevast Euroopast, peame me aru saama samadest tõdedest, mida teame kodumaisest poliitikast. Riik on maailma kontekstis, või ka Euroopas, tugev siis, kui ollakse tugevad kodus. Need valitsused, millel on tugev toetus, saavad tegutseda otsustavalt rahvusvahelisel areenil.

Ma olen veendunud, et sama probleem kehtib terves Euroopa Liidus. Selleks, et valijatel oleks tugevam Euroopa tunnetus, peame me minema kaugemale Euroopa Komisjoni ettepanekust, mis näeb tudengitele ette veeta üks aasta teise liikmesriigi ülikoolis. Oma koduriikides tuleb meil innukalt edendada ideed, et omavahel saaksid tuttavaks meie riikide kodanikud, mitte ainult

ametnikud.

See tähendab loomulikult sedagi, et meil tuleb tõsta keeleõppe taset.

Kümne aasta pärast peaksime me nägema Euroopa Liitu, kus iga üliõpilane oskab mõne teise liikmesriigi keelt. Ma ei pea siin silmas inglise keelt, mida ei saa globaalse domineerimise tõttu teaduses ja äris, meelelahutuses ja internetis enam võõrkeeleks pidada. Ma pean silmas näiteks seda, et portugallane oskaks poola keelt, eestlane hispaania keelt ja rootslane sloveenia keelt.

Samuti peame me rohkem mõtlema piirkondlikult. Siin on parlament osutanud, et ta suudab võtta suuremat rolli kui kujutleda võib. Ma olen uhke, et initsiatiiv, milles ka mina osalesin – Läänemere Strateegia – on üks esimesi Euroopa Liidu poliitikaid, mis sai alguse just siin, Euroopa Parlamendis, mitte nõukogus või komisjonis. Täna on sellest saamas Euroopa Liidu programm.

Just parlament on see Euroopa Liidu institutsioonide ja kodanike vahelüli, mis tagab Liidu toimimise. Sest ainult siin, kallid kolleegid, kallid liikmed, leitakse see õrn tasakaal, kuidas tasakaalustada valijate ja liidu huvid. Seda ei saa teha ükski teine institutsioon. Ei saa seda teha niisama hästi kui teie.

Austatav Euroopa Parlament.

Euroopa kodanikele, Euroopa kodanike Euroopale pole sugugi vähem tähtis, et me teaksime – kes me kõik oleme, kust me kõik tuleme ja kuidas me kõik tänasesse jõudsime.

Siinsamas, nendes saalides, küsis üks kolleeg minult, kui teine parlamendisaadik oli kõnelemas massiküüditamistest oma kodumaal: miks te ei suuda minevikku unustada, miks te ei keskendu tulevikule?

Kui me kõik ütleme end tundvat Euroopa ajalugu, siis võib olla ebamugav kuulda, et see Euroopa on tegelikult ainult osa Euroopast, nagu suur Euroopa ajaloolane Norman Davies on veenvalt osutanud.

Ometi: tänasele Euroopa Liidule kuulub kogu Euroopa ajalugu, kogu selle hiilguses ja viletsuses. Me oleme täna Bismarcki sotsiaalreformide ja Salazari režiimi omanikud. Aga samuti maailma esimese konstitutsioonilise demokraatia ja brutaalse sisejulgeolekuteenistuse repressioonide omanikud.

Sellest, et esimene konstitutsiooniline demokraatia oli Poola ning et repressioonid toimusid sõna otseses mõttes *Wirtschaftwunderi* müüri taga, teame me tunduvalt vähem.

Meie ülesanne, mu kallid kolleegid, on tunda meie Euroopat. Selle sõnastas juba üks 20. sajandi suuri eurooplasi[, Javier Solana vanaisa] Salvador de Madariaga, kui ta elas paguluses Franco režiimi eest, järgmiselt:

“See Euroopa peab sündima. Ja ta on sündinud, kui hispaanlased ütlevad “meie Chartres”, inglased “meie Krakow”, itaallased “meie Kopenhaagen” ja sakslased “meie Brügge”... Siis hakkab Euroopa elama. Ja siis saab see vaim, millest Euroopa juhindub, lausuda loomissõnad “Fiat Europa””.

Et jõuda Madariaga tulevikku, peame me õppima üksteist tundma. Tundma üksteise minevikku, sest ainult siis saame me ehitada tulevikku üheskoos. Ka see on meie ülesanne järgmise kümne aasta jooksul.

Head kolleegid,

täna ma proovisin tuua teieni mõningaid väljakutseid, millega me seisame tulevikus silmitsi.

Euroopa pole kaugeltki valmis. Meil on palju teha. Kui minu kodumaal, Eestis, seisab ees suur

töö, siis me soovime "Jõudu tööle!".

Jõudu tööle meile kõigile!

Tänan.